

УДК 7.016.4:7.048 (479. 25)

ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТРАДИЦІЙНОГО ВІРМЕНСЬКОГО ОРНАМЕНТУ

ВИННИЧУК Марія, КАЗАЗЯН Марета, МАКСИМОВ Роман
Київський національний університет технологій та дизайну, Україна
m.vynnychuk@ukr.net

Представлено результати дослідження особливостей вірменських орнаментів (структура, елементи, колірна гама), описано сфери їх використання. Запропоновано рекомендації щодо використання вірменських орнаментів при створенні сучасних ювелірних виробів.

Ключові слова: вірменський орнамент, знак, символ, система, ювелірний виріб, аксесуар.

ВСТУП

Орнамент, як відомо – це ритмічне чергування різноманітних зображень, які можуть бути велико- і дрібномасштабними, стилізованими і натуралістичними, мають геометричне (наприклад, меандр), рослинне (акант, пальмета) або інше походження, являють собою упорядкування стилізованих рослинних, зооморфних чи антропоморфних мотивів [1]. Основними функціями орнаменту є естетична (декоративна), сакрально-магічна та комунікативна. Орнаментика має дуже давню історію і походить ще з доби первісності. Перш ніж орнамент набув того вигляду, який є звичним для останніх століть, він пройшов різні етапи розвитку та формування від поодиноких знаків, «графем» чи піктограм до складних ритмічно повторюваних систем. Одним із основних витоків формування орнаменту вважають печерне мистецтво – палеолітичні гравіювання та розписи в печерах пізнього плейстоцену (доба мадлен, пізній палеоліт). Актуальність дослідження обумовлена вагомістю аналізу спадкоємності та співпричетності до давніх значень символів вірменського народного орнаменту, який наразі починає використовуватись не тільки у декоративно-ужитковому мистецтві, а й в сучасному графічному дизайні та ін. Так, останнім часом все більш популярним стає використання цих орнаментів серед сучасних дизайнерів при створенні моделей прикрас, одягу та аксесуарів.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою дослідження є вивчення особливостей вірменських національних орнаментів: структури, елементів, колірної гами; визначення їх структурно-композиційних особливостей.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Вірменські орнаменти використовуються на хачкарах,

монастирях та інших архітектурних пам'ятках, в предметах побуту, одязі, прикрасах, аксесуарах, кухонних предметах, шпалерах, килимах тощо (рис. 1).

Рис. 1. Приклади вірменських орнаментів: а – скатертина, декоративна тканина, фірма «Лори», 2016 р.; б – фрагмент дверей монастиря Нораванк, дерево, архітектори Момік та Сіранес, 1205 р.

Існує кілька основних мотивів вірменських орнаментів, таких як: тваринні, рослинні та геометричні елементи, які часто зустрічаються у вірменських костюмах. Змія притягувала удачу і щастя (зображення зустрічається на одязі і зброї), півень вважався оберегом молодят, а роги парнокопитних символізували багате життя. Вірмени з особливим трепетом ставилися до дерев, схилялися перед їхньою могутністю і силою. Безсмертя душі асоціювалося з хвилястими гілками, подовжені листя вважалися оберегом, а квітами вишивали одяг молодих незаміжніх дівчат. Зображення квадрата вважалось з'єднанням стихій, сезонів і сторін світу, коло означало зародження життя, ромб із хрестом символізували родючість [2]. Трикутник вважається одним із найвизначніших традиційних вірменських орнаментів, він символізує піночне начало, родючість та достаток. Цю виразну деталь можна побачити не тільки в традиційних вірменських ювелірних виробках та одязі, але й у вірменській архітектурі [3].

Колірну гамму вірменського народного традиційного одягу можна представити у вигляді протиставлення «позитивних» (червоний, зелений, білий) і «негативних» (синій/фіолетовий, жовтий, чорний) кольорів. Але все ж домінує червоний колір – від темно-вишневого до криваво-вогняного тонів, а в орнаментах – золотий. Історично, для декорування використовували шовкові або вовняні нитки, гудзики і розфарбовані черепашки, бісер і намистини. З давніх часів орнамент мав символічне, магічне значення, передаючи уявлення людини про будову всесвіту і його філософське осмислення, а не виконував виключно декоративно-естетичну функцію. Недарма найпростіші знаки-символи (коло – сонце, трикутник – гора, спіраль – рух тощо), які використовувались у побуті, архітектурі, мистецтві, сучасною людиною також позитивно сприймаються.

Ще один споконвічно вірменський символ, який використовується буквально в кожному виді мистецтва – гранат. Гранатові мотиви широко

використовуються також і в сучасному ювелірному мистецтві (рис. 2). Гранат є символом родючості і благополуччя у вірменській міфології. Каблучки, кулони, браслети і намиста із зображенням граната вигідно підкреслять індивідуальність споживача. Символ вічності «Аревахач» (вірм. – сонячний хрест) – значущий елемент автентичної вірменської культури у вигляді круглого, вихрового, гвинтоподібного кола, схожого на сонце. Досить часто зустрічається в архітектурі, а також у побуті та ювелірних прикрасах (рис. 3) [4].

Рис. 2. Каблучка і сережки, срібло, гранат, «Margarita», 2019 р.

Рис. 3. Кулон, срібло, «Mayrik», 2019 р.

ВИСНОВКИ

Проаналізовано та виокремлено загальні особливості вірменських національних орнаментів, їх основні елементи, колірні поєднання. Визначені характеристики дозволять створювати сучасні ювелірні вироби з національними мотивами шляхом трансформації форм, орнаментів, колористики автентичних образів етноджерела або з їх частковим запозиченням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тимофієнко В. І. Архітектура і монументальне мистецтво: Терміни та поняття. Академія мистецтв України; Інститут проблем сучасного мистецтва. Київ : Вид-во Інституту проблем сучасного мистецтва, 2002. 472 с.
2. Степанян А. А. Орнамент армянской народной одежды (Ритуальная, цветовая, знаковая системы) АЭФ. 2007. Вып. 22. С. 480.
3. Лисициан С. Д. Очерки этнографии дореволюционной Армении. КЭС. 1955 г. Т1. С. 227-230.
4. Мириманов В. Б. Четвёртый всадник Апокалипсиса: эстетика смерти : М.: Российск. гос. гуманит. ун-т, 2002. 133 с.

VYNNYCHUK M., KAZAZIAN M., MAKSYMОВ R.

STUDY OF THE FEATURES OF TRADITIONAL ARMENIAN ORNAMENT

The results of the study of the features of Armenian ornaments (structure, elements, color scheme) are presented, and the areas of their use are described. Recommendations for the use of Armenian ornaments in the creation of modern jewelry are offered.

Key words: *Armenian ornament, sign, symbol, system, jewelry.*